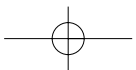
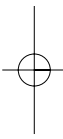
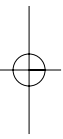

EL BALANCÍ

623

JORDI COCA

La nit de les papallones

Edicions 62

Barcelona

Aquesta obra ha estat guardonada amb el Premi Sant Joan Caixa Sabadell 2009, dotat per l'Obra Social Caixa Sabadell i atorgat per un jurat compost per Pere Gimferrer, Giuseppe Grilli, Fermí Pons-Pons, Baltasar Porcel i Vicenç Villatoro.

El Premi Sant Joan Caixa Sabadell neix el 1981, especialitzat en novel·la, i des del 1993 accepta totes les modalitats de la prosa literària. Amb independència de modes literàries i sense imperatius comercials, un jurat de plena solvència i rigor ha anat decidint, any rere any, un palmarès amb els millors autors de la literatura catalana i amb unes obres que han fet història. El resultat és un premi de renovada vitalitat, obert a la pluralitat de gèneres, amb una dotació de primera línia, amb el tiratge inicial més elevat i amb traducció garantida al castellà.

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes en la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic.

Primera edició: octubre del 2009

© Jordi Coca, 2009

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.

Peu de la Creu 4, 08001, Barcelona.

info@edicions62.cat

www.edicions62.cat

Fotocomposició: Víctor Igual

Mallorca 374, 08013 Barcelona

Imprès a EGEDSA

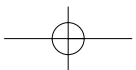
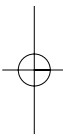
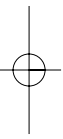
DIPÒSIT LEGAL: B. 32.601-2009

ISBN: 978-84-297-6343-0

Aquesta novel·la ha estat escrita en memòria i com a homenatge a Christa Leem.

Es tracta d'una ficció tant pel que fa als personatges com a les situacions, tot i que alguns noms són evidentment reals.

Vull agrair a Carmen Wernoff, mare de Christa, les facilitats que m'ha donat, a Joan Estrada l'amistat i el suport, i a Pilar Beltran l'estímul que necessitava.

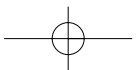
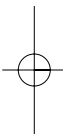
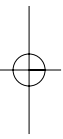

El vent invisible bufava fort i constant
entre les palmeres invisibles, des del mar invisible.

WILLIAM FAULKNER, *The wild palms*

No tenia les amistats adients. (Sic)

RAYMOND CHANDLER, *The big sleep*

I

En iniciar el capítol III de la seva novella *Pnin*, Vladímir Nabòkov diu: “Hi ha persones —jo en sóc una— que odien els finals feliços”. I afegeix: “Ens sentim estafats. La desgràcia és la norma”. Doncs ara, als seixanta-set anys, i aclofat a la butaca on acostumo a llegir, constato el meu acord complet amb aquesta frase del caçapapallones rus. N’és una prova la reacció que vaig tenir fa uns dies en veure inesperadament a la premsa una fotografia de la Carla —els caps de setmana els diaris regalen una abundància absurda de suplementos de colors i de revistes inútils que cauen en la reiteració, però sempre els fullejo abans de llençar-los—. I la vaig veure: nua, d’esquena, en la claror vermella que omplia l’escenari. Era la Carla quan actuava a El Molino i gronxava la mitja cabellera rossa tot movent el cos de manera ondulant. No sé si se’n pot dir ballar d’allò que feia mentre es treia la roba lentament, però a la fotografia se li veuen, amb nitidesa i il·luminades de vermell, l’esquena i les natges encara amb un cert aire adolescent. Se li endevina el fil fosc del tanga, el braç dret és lleugerament separat del cos, i duu un braçalet també fosc que resulta estrany en la nuesa...

Feia molts anys que no veia aquella fotografia, recordava vagament quan va ser feta, però de sobte se’m van fer presents i vives les olors de la Carla, la tímidesa aparent del seu somriure, la coqueteria i l’aire insinuant quan era a escena, les

cuixes que amb el temps podien acabar sent massa musculoses, el nas que segons com semblava una mica inflat, els pits petits i gairebé de criatura...

Aquella illusió vermella em remetia a un món i a unes persones que ja no existien. Jo mateix ja no tenia res a veure amb el jove de poc més de trenta anys que al final dels seixanta i primers setanta es movia per la nit de la dictadura, que treballava al diari sense vocació i redactava notícies mig inventades per omplir l'espai que em donaven. Aleshores aspirava a llevar-me tard i, de nit, em volia submergir en els perfums dels cabarets, en les aromes dolces del tabac ros i en les fortors de resclosit i vell que impregnaven aquells locals amb moqueta. I, naturalment, no m'ofenien les insinuacions que em feien al diari perquè esmentés tal cantant i canviés una fotografia per l'altra. Era la meva feina, les coses funcionaven així, tampoc feia res estrany, tot allò era habitual.

Però ara, en llegir el peu de la fotografia vermella de què parlo, m'ha sacsejat una esgarrifança: la Carla ha mort. Només tenia cinquanta anys, en feia vint que ningú en sabia res, s'havia fos. I m'ha vingut a la memòria allò que diu Nabòkov: la desgràcia és la norma. I probablement ella s'ha esforçat per no decebre'ns amb un final feliç.

Veure la fotografia i llegir la notícia deuria ser una sola acció. Tanmateix, vaig percebre un temps intermedi, un espai potser minúscul que de primer es dilatava i després em va projectar enrere, quan viure era navegar de nit per la ciutat entre llums acolorides i per locals plens de fum i rics d'olors.

«Ara faràs la nit», em van comentar al diari, i jo vaig assentir en silenci.

Quan es feia fosc sortia a sopar, després passava per La Buena Sombra, un local trist, gèlid i sense ànima però que de matinalada s'omplia de clients de la bona societat. Era a tocar de la Rambla, en un carreró amb putes i al costat d'un *meublè* la pro-

pietària del qual també duia la representació d'algunes artistes i es movia bé amb la policia. Si m'oferien un cubata amb llimona i sense gel, que era tal com m'agradava, me'l prenia. I més tard m'arribava al soterrani del Jamboree. M'hi quedava una estona recolzat a la paret, sota una arcada, mirant el petit escenari on de vegades actuaven Chet Baker, Lou Bennett i altres músics de jazz menys coneguts. Després, ja tard, passava pel Jazz Colón, on la música era fortíssima, al gust dels mariners nord-americans que fumaven tabac ros com les noies. De vegades també m'aturava al Texas, que era igualment en un soterrani enxubat, i quan passava a l'altra banda de la Rambla em saltava Les Enfants Terribles perquè el local era petit i ple de gent que ballava rock-and-roll, amb els ulls vidriosos i passats d'herba i d'alcohol. Entrava a La Bodega Bohemia per veure el cadavèric Gran Gilbert, estantís i sense veu, o la Maria, espantosament prima, vella i mal pintada, i el patètic Felipe, que somreia i movia els braços... El públic es burlava cruelment d'aquella gent derrotada i que malvia de propines. Allò era un circ espantós, amb tauletes, fum, soroll i begudes.

De vegades ho feia diferent i començava la ruta al Barcelona de Noche. Hi havia vist actuar els travestís Michell i Lorena. La Lorena, guapíssima, s'havia fet una vaginoplàstia, però com que li costava tenir relacions, poc després va entrar de nou al quiròfan, on va morir dessagnada. I recordo una vedet d'El Molino, la Jeannine, carregada de plomes, que en escena caminava elegant i amb els braços estesos... I una baralla històrica entre un cambrer i un noi del cor, la sornegueria del porter del Tabú quan em veia entrar... Aleshores hi havia milers de dones i homes que pul·lulaven per la nit.

Juraria que jo era a El Molino la nit que, a la Carla, li van fer la fotografia vermella que ara tinc al davant. Sempre em recolzava a la paret del fons de la platea, a tocar de la vidriera, i sé que vaig observar un dels cambrers amb jaqueta blanca que

semblava embadalit. Això la Carla ho tenia: tots havíem vist milers de noies pels escenaris de la ciutat, les dones no tenien res a oferir-nos; les coneixíem, les vèiem vestides i ja sabíem la forma del seu cos amb un marge mínim d'error: la mida dels pits, si eren plens o més aviat tous, el ventre i el melic, les cuixes, l'esquena... En un cert sentit fins i tot estàvem cansats de tantes dones, especialment si entràvem en el laberint de passadissos i camerinos que hi havia sota l'escenari d'aquell local o a les *coulisses* de qualsevol altre. Dones mig nues rentant-se a les palanques, noies enfilant-se a les sabates de taló, vedets rient abans de sortir a escena i mentre es carregaven a les espatlles les pesants estructures amb plomes, o quan les coristes s'afegien carmí als llavis, coloret a les galtes i laca vermella a les ungles. En canvi el cos de la Carla era un misteri, sempre tenies la sensació que hi podies descobrir un secret fins aleshores ignorat, creies que en girar-se et podia sorprendre tot i saber com eren els seus mugrons i l'extensió i la profunditat del seu ventre. Ho sabies tot, però sota un canó de llum suggeria molt més.

En fi, no sé si he deixat prou clar que jo aleshores tenia trenta i pocs anys i treballava en un diari del Movimiento. No era cap meravella, però quan vaig tenir l'oportunitat d'entrar-hi em va semblar que al capdavall tant era un lloc com un altre. Viví sol, havia après que si somreia tot era més fàcil, sabia que la dictadura feia les darreres alenades, però no se m'havia ni acudit que al cap de pocs anys em traurien, que després tanca-rien el diari i que jo i altres com jo ens hauríem de reciclar en la democràcia. I hi va haver de tot: els qui al cap de dos dies es-crivien en altres llocs, els qui van trobar aixopluc a les oficines de premsa de les noves institucions, els qui van morir d'acci-dents, de càncers, d'atacs de cor, per les drogues i més endavant de la sida... Era com si algú hagués decidit que el canvi de món requeria una cirurgia radical i que sobrava gent.

La Barcelona d'aleshores era tan venuda i falsa com la d'a-

vui. Aparentment podies gaudir de les fragàncies florals de les senyores quan prenien el te a les grans cafeteries, però també hi havia les clavegueres i el tuf àcid de pixums antics dels caus on m'havia de moure. La redacció del diari feia flaire de tabac negre aspre i de tinta barata, i quan obries els arxius respiraves l'aire florit dels documents plens de crims de l'exèrcit i la Falange, amb profundes complicitats catalanes, és clar. I hi havia els telèfons estridents, el martelleig de les màquines d'escriure, les riallades i les bronques... Però aguantant aquella merda tenia el privilegi d'informar sobre la nit. Vull dir que entrava i sortia d'una colla de locals, que hi saludava la gent i hi prenia copes. Res de l'altre món, però als clubs de la cadena Ferrer, "una organizació al servicio del complejo mundo del espectáculo", tal com deia la publicitat de l'època, em saludaven com si fos ministre, seia a la barra amb l'encarregat i ja tenia el cubata i alguna noia que em rondava. I aquella conversa idiota de sempre:

«¿Qué tal estás?».

«Ya ves».

«Sí, ya veo...».

«Y a ti, ¿cómo te va?».

«Bien».

«Me han dicho que en la calle hace frío...».

A les discoteques hi anava poc, però de vegades treia el cap a Romano di Capri, a Coconut o bé a D'Charles. Sempre el mateix: xivarri, alcohol i gent histèrica. Eren locals sense interès, però tenia l'obligació de passar-hi, escriure quatre tonteries i anar a dormir tard. Després em llevava al voltant de migdia, baixava al bar, feia un cafè, tirava pel carrer Tallers fins a la ronda de Sant Antoni i dinava al restaurant Mercader, on em coneixien. Amb el tercer cafè ressuscitava, obria els ulls, feia un somrís i ja era capaç de dir dues frases seguides. De vegades passava per l'Ateneu, feia una copa al pati, pujava a la biblioteca i m'asseia a llegir hores i hores. Em sembla que va ser per

aquella època quan vaig topar amb el conte de Txèkhov en què el desglaç descobreix un cadàver. Un començament magnífic.

Ara parlo més o menys de l'any 1969, de quan ja havia passat allò del maig i la revolució de París, i aquí els més informats insinuaven que aviat caldria fer canvis i adaptar-nos a Europa. Al diari fèiem broma, tothom sabia que no passaria res, i els recalcitrants auguraven un retorn a la mà dura i a les penes de mort per acabar tants circumloquis. A mi tot allò m'era indiferent, jo hi havia entrat per guanyar-me la vida, saludava els de la redacció, escrivia quatre ximpleries i tocava el dos. Els franquistes i la gent de la Falange més aviat em feien fàstic, i també me'n feien els esnobs que presumien de ser d'esquerres i ja es començaven a moure a l'ombra.

Quan tornava a casa llegia i fumava fins que el cos em deia prou. M'agradaven els contes de Cortázar i, tal com ell deia, "arrellanado en su sillón favorito, de espaldas a la puerta (...) gozaba del placer casi perverso de irse desgajando línea a línea de lo que le rodeaba". I després hi va haver aquella meravella dedicada a Charlie Parker, el vestit vermell de Dédée, l'expressió de sorpresa i de felicitat del protagonista quan veu l'ampolla de rom, la passejada nocturna pel *quai* del Sena... Em sembla que és precisament en aquest conte que el protagonista, conscient dels canvis que està introduint en el jazz, diu:

«Esto lo estoy tocando mañana».

Doncs la Carla també actuava *mañana*.

I potser aquesta és l'explicació que ara, lluny de ser el periodista jove que la va descobrir a la Bodega Apollo, escrigui aquestes pàgines per recordar-la. De fet, en llegir la notícia de la seva mort als cinquanta anys vaig retallar la fotografia vermella amb un cert remordiment i des d'aleshores la tinc enganxada en una lleixa de la llibreria. Entre que és setinada i els efectes de la llum, a estones m'ha semblat que la Carla es feia real, turgent i viva. Però, de fet, durant els darrers vint anys no

n'he tingut cap notícia directa. Només n'he sentit referències imprecises, i és clar que després de l'èxit que va tenir a El Molino es va anar fonent fins a esvair-se del tot. I va desaparèixer. De manera que per a mi sempre ha continuat tenint el cos jove i menut de quan actuava de primer a la Bodega Apolo i després a El Molino. Un cos de noia, amb els llavis una mica inflats, com si acabés de besar delerosament algú, amb els ulls entreoberts i murrís, dient amb franquesa que ella al teatre mai no es treia el tanga. I afegia, en castellà:

«Yo el coño no se lo enseño al público».

Poc abans de conèixer la Carla jo solia plegar tard del diari. Demanava un sandvitx a la barra d'un bar, me'l menjava veient la tele i rumiava que la meua no era pas una bona vida. Després, segons com, m'arribava a El Molino sense mirar l'hora. De fet, m'agradava entrar-hi quan l'espectacle havia començat, amb la sala a les fosques, l'escenari esclatant de colors i la musiqueta alegre que s'enlairava cap a les llotges dels pisos. Els cambriers em coneixien. Jo mirava una estona la platea i després baixava a la barra del bar, on sempre m'aturava a parlar amb les noies que l'atenien. Fumàvem ros, negre, mentolat, amb filtre, sense filtre... En aquell local tot era sempre ple de fum, de música i de perfums.

«La jefa no ha llegado», em deien. O bé: «Tiene una visita».

La Fernanda era una institució: menuda, callada, lenta, dura de tracte, però a mi em sembla que amb un bon fons. La coneixia superficialment i sobretot la trobava una gran professional. Feia rutllar de meravella aquella relíquia de music-hall, amb l'escenari diminut i els vells bancs de fusta recuperats de l'antic Bataclán d'abans de la guerra.

Mentre la música caldejava l'ambient i les vedets entraven i sortien rutinàriament de l'escenari, jo pujava al foyer. Com

que era periodista i els podia fer un reportatge... Vull dir que les fotografies atreïen molt, i que el periodisme rastrer que jo feia tenia els seus avantatges. De nit, eres algú en aquest món resclosit de pólvores, tangues i sabatots de taló alt.

Tothom deia que quan faltés la Fernanda tancarien, que allò s'acabava, i era una llàstima perquè aquell teatret era estrany, especialment el laberint de passadissos i camerinos de què ja he parlat, amb olors de lleixiu, perfums i roba suada. Estava ple de caus, cadascun com un món diminut, amb televisors, fotografies antigues, la muller del còmic que l'ajudava a vestir-se, la mare d'una vedet, la cosidora que dissimulava estrips i els tramoistes que vigilaven...

Mentre era al foyer, fumant, em deia que el regust de tabac ros s'expandia pel teatret tant a través del fum blavós com dels llums i les plomes de colors que s'agitaven a l'escenari; em deia que la música i el whisky barat contribuïen a enfosquir els daurats de la sala, i que en certa manera aquell local tenia la grandesa de Shakespeare. Era la pols, la sang i l'or, i tan aviat veies mitja dotzena de dones en calces i sostenidors remenant el cul, com una geganta negra que ensenyava generosament gairebé tot el que la vida li havia donat. I les cares de la gent, també hi havia les cares de la gent. Fent aquest ofici d'informar sobre la nit t'acabaves fixant molt en les cares: les putetes, els efeminats, els xoricets, la gran varietat de desferres amb els ulls d'haver begut i anar penjats... Alguns dels qui aleshores actuaven o treballaven a El Molino encara els recordo perfectament: la rossa que formava part del cor i sempre duia els cabells curts, tenia els pits petits i els malucs amples; la morena de mirada perduda; el músic calb amb una taca vermella a la galta; la vella que treballava al bar, el cambrer gras i suat, amb bigotet...

I després hi havia els espectadors, les dones nervioses que reien, els homes que es preïen whisky amb coca-cola, els vells

que es posaven a primera fila per olorar els perfums i el maquillatge, les colles de joves que reien i es feien bromes entre ells, els matrimonis d'una certa edat, els grups que hi anaven per celebrar un casament o una festa... Si els miraves amb deteniment hi descobries il·lusions, desigs i vergonyes. I tothom fumava, aleshores tothom fumava molt. Els canons de llum semblaven raigs acolorits, travessaven el fum de la sala i acabaven esclatant en els daurats i les púrpures de l'escenari, en els lluentons i les plomes velles i polsegoses, en les carns mòrbides de les noies i en les cares massa maquillades dels nois.

Eren els vells temps, quan el local tenia encant, al final dels anys seixanta, quan de vegades després de la funció, al foyer, encara hi entrava alguna puteta que negociava amb els clients que es quedaven per ballar una estona al ritme desmenjat de tres músics. Un em sembla que es deia Vicente, i constituïen les restes del conjunt que en altres temps amenitzava aquell petit espai fins a la matinada. Abans, el negoci que de veritat donava diners eren les prostitutes, però la senyora Fernanda ho va anar acabant perquè li ocasionava tensions amb la policia, misèries amb les noies i massa problemes de borratxos i bronques. Ella ho havia heretat del seu marit, que organitzava festes privades per a determinades autoritats del franquisme. Altres cops, més discretament, algú del règim hi anava amb amics i veia l'espectacle des d'una llotja, però en acabar feien tancar el local i repetien alguns números fins que els senyors es cansaven d'aplaudir les noies nues. Perquè, tal com deia el Vicente, El Molino era com la vida. I encara afegia que en aquell petit escenari havia vist la gent més diversa i sabia que, al capdavall, el que costava era mantenir-s'hi un cert temps, encara que fos sense pena ni glòria. Això ja era tot un èxit. I amb un gotet de conyac a la mà, afegia:

«I si les artistes es creuen alguna cosa més, al cap de poc temps acaben pujant al foyer amb les meuques».

Però El Molino que jo vaig conèixer era menys problemàtic i, tret d'alguna excepció, l'espectacle mai no anava més enllà del que era permès. De vegades alguna vedet deixava que se li escapés un pit, d'altres feien insinuacions una mica pujades de to. En el fons allò era poca cosa perquè la senyora Fernanda tenia clar que els clients hi anaven més per l'ambient de bromes i participació que no pas pel sexe. De sexe n'hi havia més en cabarets com el Panam's o el Tabu. O en festes privades que no costava gaire localitzar.

El Molino d'aleshores estava a mig camí de moltes coses. Hi havia el Barcelona de Noche del carrer de les Tàpies, on es feien espectacles bàsicament de travestís, que tenia una sala gran, amb una pista rectangular, a peu pla, on recordo haver vist la Peki de Oslo, que després es va fer dir Amanda Lear i era amiga del paller Dalí. El món dels travestís era literalment increïble. A mi em semblava que la majoria de propostes artístiques que feien eren bestieses, però ells —o elles, perquè mai no he sabut com anomenar-les— en parlaven amb seriositat. De fet, molts es prostituïen per viure o participaven en sessions de fotografies pornogràfiques. La majoria no tenien cap cultura, vivien desarrelats i anaven a Madrid o venien a Barcelona per fugir de la família i guanyar-se la vida. S'ho passaven malament, compartien habitacions a les pensions més sòrdides i, de vegades, quan no treballaven, havien de fregar pisos o oficines. S'envejaven entre elles, s'odiaven i tot, i es barallaven furiosament per petites misèries. Però els periodistes mai no esmentàvem per escrit aquesta part més fosca. No dèiem que entraven i sortien de la presó acusats d'homosexualitat, que cada dos per tres eren duts a les comissaries, on se'ls vexava i n'abusaven. Un d'aquests travestís, la Pocha, m'havia explicat que un policia de la sòrdida comissaria central de Via Laietana l'anava a veure sovint i que s'havia de deixar fer el que aquell porc volgués. Se n'havia encapritxat i, tal com deia ella, si no li deixava el cul estava perduda.

«Y me llama maricón, sabes, me la mete y me llama maricón...», es queixava posant-se les mans al cap. I és que en aquest món tot esdevé de seguida grotesc.

El travestí més exagerat que vaig conèixer era Violeta la Burra, que actuava amb cols i pastanagues al cap i penjades al cos, una mena de Carmen Miranda vulgar i sense gràcia. No tenia res a veure amb la Pampanini ni amb el genial, delicat i subtil Ángel Pavlovsky, que acabava d'arribar de Madrid i era tota una altra cosa. Com també ho era Madame Arthur. En fi, recordant-ho ràpidament, tal com faig ara, també hi havia locals com el Gambrinus, on anava poc perquè l'ambient era més gai que de travestís, i per la mateixa raó gairebé no passava pel Copacabana, a l'escenari del qual recordo que hi havia una palmera i un piano. Es deia que algunes nits cremaven el vestit de paper d'una tal Margarita mentre ella ballava la dansa del foc i xisclava, o que la Rosalida s'encuava el penis entre les cames amb tanta traça que ni quan es treia les calces es notava que era un home.

Alguns d'aquests travestís venien de les *varietés*, dels programes dobles de cinema amb actuacions en viu que es feien a l'Amèrica, el Diana, l'Arenas, l'Alarcón, el Selecto, el Versailles... Aleshores aquest món el manegava l'Amat, un home gras que representava gent com el Miguel de los Reyes, el Luisito Sevilla, la Tulita, la Francis i moltes altres que actuaven a los Jardines de Córdoba o a Andalucía de Noche, on sempre hi havia baralles i mal ambient. El Lajoya el van matar anys després d'una pallissa a l'hotel Oriente, no se sap per què. Tot va ser brutal, pervers i sòrdid, i es va tapar de seguida. Però també hi havia el Pedrito Rico, que imitava l'Antonio Amaya amb gran èxit a tot Amèrica.

Però El Molino no tenia res a veure amb tot això, era diferent, i un dels plats forts d'aleshores era el vell *chansonnier* Johnson, que sempre era rebut a escena amb grans aplaudiments i amb bromes per part del públic.

«Johnson, ¿dónde tienes la novia?», li cridaven, i ell contestava:

«¡En la mili!».

Naturalment aquest i altres moments similars —com per exemple quan una vedet feia contorsions sensuals i es despullava lentament i en silenci i algú cridava «sigue, sigue, que yo ya acabo...»— formaven part d'un codi perfectament pactat entre la sala i l'escenari. Ningú no s'ofenia, no hi havia cap propòsit de molestar, i les intervencions del públic eren tan espectacle com la música que sorgia de la fossa. La fossa de l'orquestrata era com una ferida a l'empostissat de l'escena i ajudava a definir la passarel·la lateral i la frontal. Els músics hi entraven ajupint-se i abaixant el cap, i quedaven literalment enterrats sota l'escenari. Hi havia el piano vertical, el bateria, el trompeta i algun instrument més.

Al cap de molts anys tot això també va desaparèixer. Jo hi vaig tornar poc abans que tanquessin. La senyora Fernanda ja no hi era, s'havia venut el negoci, i la nit anava fluixa i sense alè. Els nois del cor es movien de manera rutinària i els còmics no feien riure la platea, que era mig buida i ensopida. Tot havia canviat. Només hi anaven vells, matrimonis i alguns turistes. Aquella nit vaig saludar dos cambrers que eren sobrevivents dels bons temps i em vaig quedar una estona al fons del local. Després vaig anar a la barra del bar. No coneixia ningú i em vaig entretenir mirant les fotografies antigues que eren a la paret: Johnson, Escamilla, la Bella Dorita, Maty Mont, Mary Mistral, Conchita Loren, América Imperio, Sheila, Merche Mar, el cantant Antonio Vargas, Gardenia Pulido, Ondina, Pipper, Lita Claver «La Maña», el Rafa, i moltes altres figures de qui no recordava els noms. Però no n'hi havia cap de la Carla.

Ahir a la nit, tard, vaig sortir al carrer. Volia fer una mena d'homenatge a la Carla. Ella sempre deia que la nit és una mar profunda. Jo estava cansat. De tant en tant passaven alguns vehicles. El terra lluent, els reflexos dels neons de colors, l'aire fresc que em va dur a cordar-me l'americana... Lorca, assassinat per la xusma a qui jo donava suport escrivint en aquell diari, havia escrit:

«no es el infierno, es la calle,
no es la muerte. Es la tienda de frutas».

I, efectivament, el món sempre es concreta en coses senzilles: un cambrer esperant a la porta d'un bar, una parella jove que es besa a la parada de l'autobús, un home sol i ja gran, com jo, caminant en sentit contrari al meu, uns coloms que picotegen sota les taules d'una terrassa, el degoteig d'un balcó quan han acabat de regar els testos... Vull dir que mai no vaig percebre la nit tal com la descrivia la Carla:

«La noche es el vicio y el cielo al mismo tiempo».

A mi m'agrada observar les sortides dels cinemes, entrar en un bar que està a punt de tancar, prendre un conyac i mirar al meu voltant. Però de jove tot es viu confusament, amb una estranya barreja d'il·lusió i innocència, com aquell episodi d'una novel·la de Saroyan, el protagonista de la qual és el noiet Homer Macauley, que reparteix telegrams alegrement ignorant les males noves i les dissorts que escampa pel fet de viure en temps de guerra. He buscat el fragment de què parlo:

“Havia arribat el moment de dir-se adéu, i, això no obstant, s'estaven palplantats al carrer, esperant, com si anés a passar alguna cosa meravellosa i imprevisible (...). Ara Homer volava molt amunt, amb la seva bicicleta, entre núvols negres. Tot pedalejant pel cel, veia un altre ciclista amb uniforme de repartidor de telegrams que se li assemblava molt però que pedalejava molt més de pressa que ell, sortint d'un núvol negre (...).

Homer Macauley baixà de la bicicleta davant el Club de Conferències d'Ithaca, un edifici blanc que era un encreuament entre una casa colonial i una església de Nova Anglaterra. Eren dos quarts de tres, i la conferència d'aquella tarda de disabte estava a punt de començar. Per això una colla de dames meravelloses, grassonetes, ocioses, de mitjana edat, la majoria mares de família, entraven alegrement a l'edifici. El missatger es va treure un telegrama de la gorra i l'examinà. El telegrama anava adreçat a Rosalie Simms-Peabody, Club de Conferències d'Ithaca, Ithaca, Califòrnia. A lliurar personalment”.

La Carla potser tampoc no s'adonava del que feia. Com a mínim els primers temps no se'n va adonar ja que, segons m'havia explicat la seva amiga Julia, quan començaven ja era encantadora i impossible alhora. S'havien conegut en unes audicions per fer de gogós. Tenien la mateixa edat, menys de divuit anys, però la Carla sempre va semblar més jove i va falsificar els papers d'identitat. Segons la Julia, el record de la qual ara també torna, als càstings sempre hi anava força pintada. En canvi la Carla duia la cara neta, ni els llavis no es retocava. Però tenia àngel i es feia mirar. Aquell dia eren unes vint noies d'edats diverses a la pista de la discoteca. L'home que les mirava de dalt a baix va dir que s'alcessin les faldilles o que es traguessin els pantalons. Totes ho van fer ja que al capdavant ballarien amb poca roba i ja sabien que les coses anaven així. Però la Carla es va estar quieta, fumant, mirant aquell home ben bé als ulls. Quan ell li va preguntar per què no es treia els texans, la Carla va respondre que ella no es quedava en calces, que si la triaven per a la prova final ja es posaria la roba de ballar. Hi va haver miradetes i alguns comentaris. Ella continuava fumant com si res. I, de sobte, va dir que si se n'havia d'anar se n'anava sense cap problema. Aquell home va dubtar un moment, i després de mirar-la una altra vegada va afegir que es podia quedar.

«Pero no te cogeré», va concloure. I, efectivament, no van

seleccionar-ne cap de les dues. I llavors van començar a sortir plegades i a fer un càsting darrere l'altre.

Fins aleshores la Carla havia anat a un col·legi de monges. La seva mare es deia Bárbara i es dedicava a vendre i llogar pisos, tenia una petita oficina i vivia amb una amiga. La Carla explicava que la seva mare l'havia dut a les monges per treure-se-la del davant, que dinava a l'escola, que de ben petita tornava a casa a les sis de la tarda, però que elles dues no arribaven fins que eren les nou tocadetes... Mai no va parlar gaire del tema de l'amiga de la mare, però de tant en tant deixava anar insinuacions i remarcava que no sabia res del seu pare. Un dia em va comentar que li semblava haver entès que era estranger, però no n'estava segura. I a catorze anys va dir que no volia continuar amb les monges, que preferia entrar en una escola de ball. Sempre havia ballat pel seu compte, i llavors la mare la va dur a una acadèmia. No era res sistemàtic, perquè a diferència del que havia fet la Julia, que ballava clàssic, ella només improvisava. Ara, sembla ser que la Carla treballava fins que no podia més i després s'ajeia a terra, bleixant, tancava els ulls i deixava que el cos es recuperés. I veritablement devia semblar una criatura, amb aquella mirada que era entre segura i interrogativa.

«De noche íbamos mucho a un bar de Vallvidrera», m'havia explicat la Julia, perquè llavors la Carla no sortia amb ningú més. Li agradava beure cervesa directament de l'ampolla, fumaven porros, com tothom, però passés el que passés ella sempre anava a l'acadèmia a una hora o l'altra i es posava a treballar d'aquella manera intensa que he dit. Més que no pas seguir les classes, el que feia era aprofitar les aules buides per dedicar-se a provar els moviments que li havien marcat i les improvisacions que se li acudien. I parlava de tensió. Tenia una veritable dèria per la tensió. No sé d'on ho havia tret, deia la Julia, però s'hi referia sovint. Hi havia dos temes recurrents: d'una banda la tensió, i de l'altra, Shirley MacLaine.

Era veritat que aquella actriu li agradava amb bogeria. Me n'havia parlat i per a ella era la millor del món, i en certa manera crec que la imitava. M'explicava amb tota mena de detalls que l'havia descobert a *Como un torrente*, fent el paper de Ginnie Moorehead, la puta innocent que acompanya el soldat Frank Sinatra quan aquest torna al poble en ser llicenciat de l'exèrcit i convençut del seu fracàs com a escriptor. I després a *El apartamento*, una pel·lícula que segons deia l'havia fet plorar. I a *Irma la Dulce* fent una altra vegada de prostituta ingènua. Sabia coses de la vida privada de la Shirley, deia que li agradava l'astrologia, que era un princesa reencarnada, que a la vida real semblava un noieta, que li agradava la seva boca, els nas, els ulls tan vius... Es va tallar els cabells com ella, curts i amb un serrell que gairebé li tapava el front, per tenir l'aire entremaliat.

Després va venir la primera feina. La Julia i ella estaven boges d'alegria, ja eren gogós en una discoteca i els pagaven per fer el que més els agradava. Sempre reien, reien molt aleshores, segons la Julia. I ni se'ls acudia treballar en un teatre o tenir èxit i ser conegudes, únicament volien passar-s'ho bé, anar a locals de moda i conèixer gent. No pensaven en el futur, no llegien els diaris, i la cosa més important era sentir-se independents. I poc després va aparèixer el Dani. La Julia deia que va ser el primer.

«Cuando aparecía un tío se colgaba de él y el resto quedaba en segundo plano».

No hi havia res al món que es pogués comparar a la seva parella. El Dani se'l menjava a petons, l'abraçava, passaven les hores junts, i elles dues només es veien a la feina. El Dani era més gran que la Carla, devia tenir trenta anys, treballava en una discoteca com a responsable de no sé què. Havia estat casat i tenia una filla.

«Pero no quiero que parezca que estoy dolida», puntualitzava la Julia. Coneixia la Carla, sabia que tot s'ho agafava d'aque-

lla manera i que després ho deixava estar de sobte. I no hi havia mala fe en cap de les dues coses. Era la seva manera de viure, era una mena d'inundació. La Carla sempre era com una inundació.

A la feina, almenys tres o quatre nits per setmana ballaven fins a la matinada. Acabaven desfetes, suant, però contentes. Hi havia temporades que les duïen amb cotxe a Castelldefels i altres indrets de la costa. Anaven al Pacha, que s'acabava d'obrir i on la música sempre estava al màxim. En tot cas de seguida van sorgir problemes. Els van suggerir que si elles dues preparaven un número ballarien en un local diferent, no recordo si era a Mr. Dollar, i que els pagarien més. Van assajar un número lleugerament lèsbic amb una cançó que els va deixar el Dani, que sempre tenia discos recents d'Itàlia. Segons m'havia explicat la Julia, apareixien en escena amb uns vestits de serrells que els arribaven fins als genolls. Es veïen i començaven a ballar i a acostarse, l'escena es tenyia de verd, després dominava el blau, més tard acabaven entrellaçades sota un canó de llum blanca... El segon dia els van demanar que anessin a la barra per estar amb els clients i fer-los gastar. La Carla va dir que ella no feia de puta.

«No se trata de eso», va respondre l'encarregat de la sala, però ella li va replicar que els denunciaria, que els cauria el pèl, que era menor, que ells l'havien obligat a falsificar els papers... No en recordo els detalls, em sembla que, segons la Julia, van acabar pagant alguna cosa, més que res per no tenir problemes, però en aquella cadena ja no hi van treballar mai més.

Quan es va acabar la història amb el Dani, elles dues van tornar a sortir plegades a totes hores. Hi havia matins que es despertaven sense saber ben bé on havien dormit ni amb qui. Sortien al carrer per prendre's un cafè i tornar a la vida, i de seguida reïen. No tenien por pels diners, estaven segures que els sortiria alguna feina, i de vegades s'abraçaven i deïen que al capdavant havien treballat juntes... I la Carla cada dia anava a l'acadèmia. Primerament s'ajeïa a terra per relaxar-se. Li agra-

dava respirar profundament, amb els ulls tancats, i deia que així sentia els cos net i flexible. Llavors, lentament, es començava a moure de terra estant, de primer el cap, després una cama, un braç, la pelvis...

«Aquello no eran ejercicios», deia la Julia. Era ball. Es podia alçar o no, podia tenir la necessitat de posar-se dreta o no. En el fons tant era. Enfonsant el ventre i omplint-se el pit d'aire ja ballava, movent el cap també ballava, i ballava tancant i obrint els ulls...

Van trobar feina a Valladolid. Els va nevar durant dies, els carrers eren blancs i després es van glaçar, però en sortir de les actuacions la Carla insistia a tornar a casa creuant la plaça Major, amb guants, anorac i bufanda, tot queixant-se que duia les vambes xopes. De fet, no es trobava bé, tenia dècimes, però deia que dormint tot es resolia, que només estava cansada, i era veritat que es podia quedar al llit dotze hores seguides i que aleshores es llevava nova, refeta, i ja ni pensava en els problemes del dia abans. Però també ho era que necessitava tenir algú a prop i que podia patir atacs de pànic i de desesperació.

Després va venir l'estada a Sevilla, on de nit també passaven fred. I es veu que la Carla es negava a telefonar a la seva mare. Deia a la Julia que si ella estava al seu costat no necessitava ningú més, però aviat va començar a telefonar a la Bárbara dues i tres vegades cada dia només per dir-li que no patís i per explicar-li que guanyava molts diners, cosa que tampoc no era certa. Un dia es barallava amb algú i es posava a cridar al mig del carrer, histèrica, rient i plorant alhora, i dos dies més tard tenia vergonya d'anar al metge perquè no li venia la regla. Quan bevia, especialment en sortir de l'actuació de la nit, podia ser molt divertida. Semblava plena de vida, era irònica i innocent com la seva estimada Shirley MacLaine, i es burlava dels qui se la volien endur al llit. Però de sobte començava a tossir com si s'hagués d'escanyar, deia que tenia por, s'arraulia al llit, no menja-

va, suava i després la Julia la trobava sota la dutxa tremolant, o tot d'un plegat la feia baixar al bar perquè tenia desig d'un frankfurt carregat de mostassa i una cervesa. No els anava malament: cobraven força, anaven a dormir quan ja no podien més, es llevaven tard, de vegades actuaven carregades d'aspirines, no assajaven...

«Empezaré cuando vuelva a Barcelona», deia la Carla a la Julia, que tampoc no practicava les flexions ni la barra però que, com a mínim, tenia mala consciència.

La Carla havia decidit que viuria intensament aquella fugida que els havia sorgit per casualitat, deia que allò suposava deixar enrere la seva mare i l'adolescència. I certament entraven i sortien quan els venia de gust sense haver d'escoltar consells ni recomanacions de ningú. Segons la Julia, en aquella època la Carla ja no es cuidava gens ni mica. El tabac i els porros sempre la van perjudicar. De vegades tenia tos, segons com notava un formigueig a les mans. Però aleshores això semblava poca cosa. I, d'altra banda, fes el que fes, en el fons sempre era sincera. És a dir: de vegades mentia mirant-te de reüll, somrient. S'inventava històries, callava el que no li convenia, però també podia ser directa, descarnada i lúcida.

Al cap d'unes setmanes es va fer evident que entre elles dues les diferències eren més profundes que no pas les maneres de ballar. La Julia es veia perfectament situada en el món de les discoteques, deia que la Carla més que ballar feia coses estranyes, i sabia que no en treia cap profit plantant cara als qui les contractaven. De fet, només eren dues noies que començaven en el món de l'espectacle, i la Carla amb prou feines havia insinuat algunes possibilitats artístiques. Vull dir que la Julia no tenia cap obligació de valorar les innovacions que més endavant la Carla introduiria en aquella feina.

En tot cas, al cap d'uns mesos de ser a Andalusia, la Julia i la Carla discutien sovint. La Carla cridava, desapareixia durant

dos o tres dies, i de sobte una nit va dir que tornava a Barcelona, que ja en tenia prou, i va fer la maleta. La Julia li va respondre que ella es quedava, i van acordar que després de l'última actuació anirien a prendre vi blanc. La Carla estava nerviosa, la Julia no acabava d'entendre la seva amiga, i de tant en tant li preguntava:

«¿Por qué te vas?».

I la Carla finalment li va respondre que no ho sabia.

«No lo sé», va fer. «Tengo que irme». I va agafar un tren i va tornar a casa de la seva mare.

Durant mesos la Carla va rodar per diversos locals de Barcelona sense trobar feina. Tothom li deia que si sortia res ja l'avisarien. A les discoteques no hi volia tornar. Gairebé no tenia diners, i així que es feia fosc sortia de casa. Llavors va conèixer l'Arturo al club 3/49, un local del carrer Aribau on hi solia haver putetes cares. Ell s'estava a la barra. Era alt, de cabells grisos i bigoti fosc. Podia ser el seu pare, i es guanyava la vida amb negocis de filatures que havia heretat de la família. Li agradava la nit, coneixia força gent d'aquest món, tenia diners i la va veure discutir a peu dret amb un cambrer. Finalment, quan ja marxava, li va saber entrar de la millor manera possible.

«Hay días jodidos», li va dir. I va somriure amb un cubata a la mà.

La Carla se'l va quedar mirant amb duresa. Ell duia un gran anell d'or, fumava ros, tenia els dits tacats de nicotina, i parlava poc. La Carla tant es podia girar com una fera o riure-li la broma, i, com que ell no va abaixar la mirada, va optar per prendre's el que li oferia. I al cap d'una estona ella li explicava els seus problemes i ell va insinuar que coneixia gent del Barcelona de Noche. I al cap d'un mes la Carla debutava en aquella sala on bàsicament treballaven travestís. Feia els números que havia preparat a Sevilla, res de l'altre món, i ningú no li va fer gaire cas. Però tenia feina i tornava a guanyar alguns diners.

A partir d'aleshores i durant força temps, l'Arturo va ser una presència constant en la vida de la Carla. L'anava a veure actuar, després seien plegats a les tauletes del fons de la sala, fumaven, reien, bevien i es quedaven al local fins tard. Ell li pagava un petit pis moblat a prop de la Rambla, li presentava gent de la Barcelona nocturna, coneguts seus del món dels negocis que la convidaven a sopars i a festes privades. Deixava que la Carla anés fent al seu aire, mai no la pressionava, i potser per aquesta actitud seva ella s'hi va penjar i durant una temporada n'era del tot dependent.

De nou a casa, mirant la foto vermella, tinc la sensació que la vida de la Carla ha estat fugaç. Com que he passat vint anys sense saber-ne pràcticament res, per a mi encara és l'artista jove i genial que els anys setanta va trasbalsar el món del music-hall barceloní. Quan va desaparèixer van circular rumors de tota mena: s'havia casat i ja no treballava, actuava a Creta amb un altre nom, es va enfonsar en morir la seva mare, era a Itàlia amb un músic, tenia contractes a Jerusalem, se la veia als bingos, que són l'estadi previ al suïcidi, allí on els humans perden l'ànima amb el degotar mortal i monòton dels números cantats... Prop de casa n'hi ha un, i per sis euros ofereixen un menú de cadàvers. Si els bingos són plens transmeten la tristesa infinita de l'acumulació de cretins, i si són buits semblen la sala on Garain, Inès, Estelle i el cambrer es troben a *Huis clos*, l'obra de Sartre que tracta de l'infern.

En tot cas, quan la Carla va deixar d'aparèixer als escenaris, quan la premsa ja no en parlava, es va esvaïr en poc temps. Jo també callava, jo ja estava al marge d'aquella darrera etapa, no era ningú en el seu món, havia estat substituït per gent que la volia convertir en una artista internacional... La recordava, és clar. Recordava quan després de les actuacions els cabells suats li

queien a la cara, els ulls felins, els llavis i la llengua sensuals i verinosos... Quan acabava la funció sempre estava contenta, semblava alliberada, i tenia ganes d'anar a fer una copa i de riure. De vegades suggeria llocs diferents, però al capdavant proposava que passéssim per Bocaccio o per Lord Black, on anaven els amics i la gent coneguda. I s'abraçaven com si fes mesos que no es veien, es feien petons, fumaven de tot, bevien, omplien el temps de llargues i animades converses i d'enormes i sorolloses riallades.

No tothom era així en el món de l'espectacle. N'hi havia que en acabar la funció estaven cansats i tornaven cap a casa. D'altres, per tard que fos, jugaven hores a pòquer. El cantant Antonio Vargas sempre tornava a casa seva caminant i als matins, ben d'hora, ja era una altra vegada al carrer amb la intenció d'estar en forma i anar a missa. Va morir jove. Una mulata alta que es deia Albany entrava al bar del costat del teatre amb el seu xicot, es prenién un gintònic i semblava com si s'acabessin de despertar... La Carla era de les que necessitaven moure's, de les que buscaven estar amb gent i ser feliç.

En realitat ella sempre sortia del teatre abans que la resta de la companyia. No li agradava aparèixer saludant a la desfílada final, i així que acabava el seu número corria al camerino, es rentava, es posava els texans i la samarreta, i volava. Si feia fred duia un jersei i l'abric curt o l'anorac de color violeta. Vestida així semblava una noieta espavilada, menuda i rossa. Aleshores era quan duia els cabells curts i fumava uns cigarrets més llargs del normal. Estic parlant dels primers anys setanta, de quan acabava de treure el nas i tot just quatre gats ens havíem fixat en ella, de quan feia poc temps que jo la coneixia.